КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Приймальною комісією
Протокол № 4 від 04.02.2020 року
Голова Приймальної комісії
_____ В.О. Огнев'юк

Програма
додаткового фахового вступного випробування з педагогіки та психології

Освітній рівень:	**другий (магістерський)**
Спеціальність:	**013 Початкова освіта**
Освітня програма:	**013.00.01 Початкова освіта**
На основі:	**освітнього ступеня бакалавр, магістр, освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст, здобутого за іншою спеціальністю**

ПОГОДЖЕНО

Проректор з науково-методичної та начальної роботи
_____ О.Б. Жильцов

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри педагогіки та психології
протокол №1 від 15 січня 2020 р.
Завідувач кафедри_____ Г.І. Іванюк

на засіданні кафедри початкової освіти
протокол № 8 від 20 січня 2020 р.
Завідувач кафедри_____ Г.Л. Бондаренко

Київ – 2020

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Згідно з Правилами прийому до Київського університету імені Бориса Грінченка у 2020 році, освітньою програмою 013.00.01 «Початкова освіта» другого освітнього рівня (магістерський), спеціальності 013 Початкова освіта абітурієнти під час вступу на основі раніше здобутого освітнього рівня «бакалавр», «магістр», освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст за іншою спеціальністю проходять додаткове фахове вступне випробування.

Мета додаткового фахового вступного випробування: визначити якість професійної підготовки з обраного фаху в обсязі програми освітнього рівня «бакалавр».

Завдання:

- виявити базові знання категорій і понять педагогіки та психології, розуміння сутності педагогічних явищ і процесів, особливостей прояву пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери, психологічних властивостей особистості.
- виявити фахову придатність особистості вступника до професійної діяльності вчителя.

Дисципліни*:* педагогіка та психологія, вступ до спеціальності

Форма проведення – усне вступне випробування.

Критерії оцінювання знань вступників

Оцінка	Критерії
Склав	Ставиться вступнику, який виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за фахом, здатний виконувати завдання, передбаченні програмою, ознайомлений з основною рекомендованою літературою; при виконанні завдань припускається помилок, але демонструє спроможність їх усувати.
Не склав	Ставиться вступнику, який допускає принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може продовжити навчання чи розпочати професійну діяльність без додаткових занять з відповідної дисципліни.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ПЕДАГОГІКА

Методологічні основи педагогіки. Педагогіка як наука

Педагогіка як наука, стадії становлення і розвитку. Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки. Джерела розвитку педагогіки. Педагогіка в системі наук; взаємозв'язок педагогіки з іншими науками. Система педагогічних наук. Методологія педагогіки. Методи науково-педагогічних досліджень та їх характеристика.

Дидактика як теорія навчання та освіти
Сутність процесу навчання

Поняття про дидактику як галузь педагогічних знань. Предмет, завдання і категорії дидактики. Процес навчання: сутність, функції, структура, характеристика основних структурних компонентів (цільовий, стимулювально-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольно-регулювальний, оцінно-результативний, кінцевий результат процесу навчання). Основні етапи оволодіння знаннями (цикл навчально-пізнавальних дій): сприймання, усвідомлення, осмислення, запам'ятовування, закріплення, застосування знань і умінь в практичній діяльності.

Закономірності та принципи процесу навчання

Закономірності процесу навчання, їх сутність та характерологічні особливості. Поняття принципу і правила навчання. Характеристика основних принципів навчання: принцип спрямованості навчання на вирішення завдань освіти, розвитку й виховання, принцип науковості, систематичності і послідовності, доступності, свідомості й активності, наочності, міцності знань, умінь і навичок, індивідуального підходу до учнів та інші. Система правил реалізації принципів навчання.

Зміст освіти в Новій українській школі

Сутність і завдання змісту освіти. Чинники формування змісту освіти. Пріоритетні напрями державної політики у сфері освіти. Критерії відбору змісту освіти. Нормативні документи змісту освіти: галузеві стандарти, навчальний план, навчальна програма, підручник, посібник.

Методи і засоби навчання

Сутність методів, прийомів і засобів навчання. Класифікація методів навчання: методи організації і самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів, методи контролю і самоконтролю у навчанні. Характеристика основних груп методів. Умови оптимального вибору методів і засобів навчання: врахування навчально-виховної мети, завдань,

змісту навчального матеріалу, рівня підготовленості учнів, сформованості навчальних умінь і навичок, віку учнів, рівня підготовки вчителя тощо.

Форми організації навчання

Форми організації навчання, їх становлення. Вимоги до сучасного уроку. Типи уроків, їх структура. Підготовка вчителя до уроку. Педагогічний аналіз уроку. Сучасні форми навчання. Позаурочні форми навчання.

Система контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів

Поняття про оцінювання навчальних досягнень учнів. Педагогічні вимоги до перевірки навчальних досягнень учнів. Види, форми та методи контролю знань, умінь, навичок та способів діяльності учнів.

Процес виховання

Сутність процесу виховання, його специфіка, компоненти, рушійні сили, мотиви. Мета і завдання виховання. Основні закономірності і принципи виховання. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання. Самовиховання і перевиховання, їх сутність. Результати процесу виховання. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання.

Зміст виховання

Поняття змісту виховання в Новій українській школі. Основні напрями змісту виховання: розумове, моральне, патріотичне, правове, трудове, економічне, естетичне, екологічне, фізичне. Визначення їх сутності та завдань.

Загальні методи та форми виховання

Поняття методу, прийому і засобу виховання. Класифікація методів виховання та характеристика основних груп: методи формування свідомості особистості, методи організації діяльності і формування досвіду поведінки, методи стимулювання діяльності і поведінки учнів, методи контролю та аналізу ефективності виховання. Педагогічні умови використання методів виховання. Система позакласної та позашкільної роботи: форми організації, методика організації та реалізації виховних справ. Інтерактивні технології виховання.

ПСИХОЛОГІЯ

Психіка як предмет пізнання

Психологія як наука про закономірності розвитку та функціонування психіки. Предмет загальної та вікової психології. Історія розвитку. Основні тенденції розвитку сучасної загальної та вікової психології.

Поняття про психіку. Основні форми прояву психіки. Функції психіки. Виникнення та розвиток психіки. Рефлекторна природа психіки. Психіка та свідомість. Історичний розвиток людської свідомості. Структура свідомості. Поняття про несвідоме. Свідоме та несвідоме в психічній діяльності людини.

Психологія в системі наук

Місце сучасної психології в системі наук. Структура сучасної психології. Характеристика основних галузей психологічних знань. Загальна та вікова психологія. Зв‘язок психології з іншими науками: з природничими науками, з технічними науками, з соціальними науками. Взаємозв’язок загальної та вікової психології з педагогікою. Значення психологічних знань в практичній діяльності вчителя початкових класів.

Принципи психології. Загальне поняття про методи психологічних досліджень. Головні вимоги до методів психології. Класифікація методів психології. Характеристика основних методів: спостереження та експеримент. Характеристика допоміжних методів: тест, бесіда, анкетування, аналіз продуктів діяльності.

Увага

Поняття про увагу як особливу форму психічної активності. Фізіологічні основи уваги. Види і форми уваги. Структура (властивості) уваги. Індивідуальні відмінності уваги. Неуважність та її причини. Шляхи керування увагою учнів.

Відчуття та сприймання

Загальна характеристика пізнавальних процесів. Поняття про відчуття та сприймання. Рефлекторна природа відчуттів та сприймань. Загальні властивості та закономірності відчуттів. Характерні особливості сприймань. Класифікація відчуттів та сприймань. Основні види відчуттів: екстероцептивні, інтероцептивні, пропріоцептивні відчуття. Основні види сприймання за модальністю. Сприймання простору. Сприймання руху. Сприймання часу. Сприймання як дія. Спостереження і спостережливість. Відчуття та сприймання в професійній діяльності вчителя.

Пам’ять

Поняття про пам’ять. Теорії механізмів пам’яті. Види нам’яті. Запам’ятання і його види. Умови ефективності запам’ятовування. Відтворення і його види. Уявлення пам’яті, їх особливості. Забування і збереження. Боротьба із забуванням. Індивідуальні особливості в процесах пам’яті. Типи пам’яті. Пам'ять у професійній діяльності вчителя.

Мислення та уява

Поняття про мислення. Соціальна природа мислення. Психологічна характеристика мислення як процесу вирішення задач. Поняття проблемної ситуації. Процес розуміння. Розумові дії та мисленнєві операції. Форми

мислення. Види мислення. Процес засвоєння понять. Індивідуальні відмінності мислення, їх діагностика та розвиток.

Поняття про уяву, та її фізіологічні основи. Процес утворення образів уяви. Види уяви та її індивідуальні особливості. Уява і особистість. Роль уяви в ігровій діяльності дитини і творчій діяльності дорослого.

Емоційно-вольові процеси

Поняття про емоції та почуття, їх роль у практичній та пізнавальній діяльності. Фізіологічні основи емоцій та почуттів. Теорії емоцій та почуттів у психології. Основні форми переживання почуттів. Основні емоціональні стани та їх зовнішній вираз. Вищі почуття та їх види. Розвиток емоційної сфери дитини.

Поняття про волю. Основні види вольових дій людини. Структура вольового акту: простий вольовий акт; складний вольовий акт. Загальна характеристика вольових станів. Психологічна характеристика стану мобілізаційної готовності. Психологічна характеристика стану зосередженості. Загальна характеристика розвитку вольової регуляції поведінки. Вікові особливості формування здатності до вольових дій. Розвиток волі в онтогенезі. Вольові якості особистості. Критерії волі. Виховання та самовиховання волі.

Особистість

Поняття про особистість у психології. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість» та «індивідуальність». Психологічні теорії особистості. Культурно-історична теорія Л.С.Виготського. Рушійні сили розвитку особистості. Становлення особистості в процесі соціалізації. Роль активності у розвитку особистості.

Структура особистості. Спрямованість особистості як система стійких мотивів поведінки і діяльності. Інтереси, переконання і світогляд особистості. Самосвідомість особистості, особливості її розвитку. Я-концепція та образ Я. Самооцінка та рівень домагань особистості. Самоповага особистості. Психологічний захист особистості. Установки особистості. Критерії сформованості особистості.

Діяльність та спілкування

Активність і діяльність. Потреби як джерело активності. Структура діяльності. Освоєння діяльності. Знання, вміння, навички та звички. Основні види діяльності.

Поняття про спілкування та його види. Спілкування як обмін інформацією. Невербальна і вербальна комунікації. Мовлення як процес спілкування за допомогою мови, його фізіологічні механізми і розвиток у дітей. Мовлення вчителя, вихователя. Спілкування як міжособова взаємодія. Основні засоби впливу в процесі спілкування. Спілкування як розуміння людьми один одного. Психологічні механізми сприймання людиною людини. Зворотній зв’язок у спілкуванні.

Міжособові стосунки в групах

Поняття про групи. Групи та їх класифікація. Колектив як вища форма розвитку групи. Диференціація в групах і колективах. Інтеграція в групах і колективах. Формування колективу і колективізму.

Психологія індивідуальності

Поняття про темперамент і його фізіологічні основи. Основні психічні властивості, які характеризують темперамент. Типи темпераментів та їх психологічна характеристика. Роль темпераменту в трудовій та навчальній діяльності.

Поняття про характер та його структуру. Природні та соціальні передумови характеру. Структура характеру. Акцентуація рис характеру. Формування характеру. Характер та індивідуальність людини. Характер і професійна діяльність вихователя.

Поняття про здібності та їх структуру. Загальні та спеціальні здібності. Кількісна і якісна характеристика здібностей. Природні передумови здібностей. Формування здібностей. Рівні розвитку здібностей. Індивідуальні відмінності у здібностях людей, їх діагностика. Зв‘язок темпераменту, характеру і здібностей.

Закономірності та динаміка психічного розвитку та формування особистості в онтогенезі

Поняття про психічний розвиток. Розвиток індивіда та формування особистості. Рушійні сили психічного розвитку.

Фактори психічного розвитку. Роль біологічних та соціальних факторів у психічному розвитку особистості.

Загальні закономірності психічного розвитку (нерівномірність, інтеграція і диференціація психіки, пластичність). Поняття про сензитивні та латентні періоди, про затримки психічного розвитку. Діалектичний взаємозв’язок навчання та розвитку. Культурно-історична теорія розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського.

Критерії вікової періодизації розвитку особистості

Вікова періодизація розвитку особистості та її психологічні критерії. Підходи до вікової періодизації психічного розвитку (за Г.С. Костюком, Д.І. Фельдштейном, Е. Еріксоном). Рівні та стадії морального розвитку дитини (за Л. Кольбергом). Вікова періодизація Л.С. Виготського, Д.Б. Ельконіна. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психічні новоутворення. Кризові явища у психічному розвитку.

Психічний розвиток та формування особистості у дошкільному віці

Особливості фізичного та психічного розвитку дошкільника.

Гра як провідна діяльність в дошкільному дитинстві. Рольова гра як особлива форма взаємодії дитини зі світом дорослих. Роль гри в психічному розвитку.

Характеристика новоутворень у дошкільному дитинстві (супідрядність мотивів, децентрація мислення, потреба у значимій та соціально оцінюваній діяльності, потреба у соціальній відповідності, первинні етичні інстанції і моральні почуття). Значення дошкільного віку у формуванні особистості дитини.

Психічний розвиток та формування особистості молодших школярів

Анатомо-фізіологічні особливості молодших школярів. Психологічна готовність дитини до школи (соціально-психологічна, інтелектуальна, мотиваційно-вольова готовність). Особливості соціальної ситуації розвитку у молодшому шкільному віці.

Психічна перебудова пов'язана зі вступом дитини до школи, роль вчителя у цьому процесі. Навчальна діяльність як провідна у молодшому шкільному віці, її особливості. Динаміка та шляхи і засоби формування у молодших школярів інтересу до навчання.

Розвиток пізнавальних процесів, їх особливості. Формування особистості молодшого школяра. Молодший школяр як суб'єкт учіннєвої діяльності (Г.А. Цукерман). Мотивація учіння. Учіння і розвиток самостійності.

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Основні компоненти професійно-педагогічної діяльності сучасного вчителя: мета, завдання, об'єкт, суб'єкт, результат. Види професійної педагогічної діяльності: викладання, розвиток, формування, соціалізація, виховання, керівництво колективом класу, позашкільна, методична, науково-дослідна, організаторська, управлінська робота, професійне самовдосконалення та самореалізація.

Особливості педагогічної діяльності. Структура педагогічної діяльності. Основні функції педагогічної професії. Творчий характер педагогічної діяльності. Сучасні вимоги до педагогічної діяльності.

Професійна компетентність педагога. Основні групи професійних компетентностей вчителя, їх характеристика. Професійне самовдосконалення, самоосвіта, самовиховання як складові професійного розвитку. Основні етапи та прийоми самовдосконалення педагога. Професійне зростання педагога в системі неперервної освіти.

Місія і візія закладів загальної середньої освіти. Пріоритетні завдання сучасного закладу загальної середньої освіти.

Типологія ЗЗСО: початкова школа – заклад освіти I ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує початкову освіту; гімназія – заклад середньої освіти II ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує базову середню освіту; ліцей – заклад середньої освіти III ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує профільну середню освіту.

Основні функції вчителя, вихователя групи подовженого дня. Моделювання освітнього процесу в школі. Особистісно орієнтована, розвивальна модель організації освітнього процесу.

Дитина молодшого шкільного віку, її основні анатомо-фізіологічні, психічні характеристики. Особливості виховання, навчання, розвитку та формування молодшого школяра.

Педагогічна культура як складова загальнолюдської культури. Соціальна значущість педагогічної культури. Гуманістичний тип педагогічної культури, її цінності.

Основні складові педагогічної культури: гуманістична позиція, особистісні якості, професійні знання, професійні вміння, педагогічне мислення, творчий характер педагогічної діяльності, саморегуляція особистості. Рівні педагогічної культури (високий, середній, низький), їх характеристика.

Педагогічна етика вчителя. Сутність педагогічного такту та його основні ознаки. Основні стилі педагогічної діяльності вчителя, їх характеристика. Імідж сучасного педагога, його внутрішні та зовнішні складові. Вимоги до професійної діяльності вчителя. Педагогічна техніка вчителя.

Педагогічне спілкування як вид професійної діяльності. Функції педагогічного спілкування. Структура педагогічного спілкування. Стилі педагогічного спілкування.

Основні складові діалогічного (полілогічного) спілкування. Особливості спілкування вчителя з учнями. Педагогічна взаємодія вчителя з батьками учнів.

Толерантність і взаємоповага у спілкуванні з колегами. Культура спілкування і мовлення вчителя. Етична компетентність учителя.

Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Волинець К. І. Ващенко О. М., Кравченко Т. В. Вступ до спеціальності: початкова освіта. Модуль 2 : навч. посіб. Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. 148 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. Вид. 4-те, стер. Київ : Академвидав, 2012. 615 с.
3. Зайченко І.В. Педагогіка: підручник. 3-тє видання, перероблене та доповнене О К.: Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с.
4. Закон України «Про освіту» (2017) [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19.
5. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. К. : Знання-Прес, 2003. 418 с.
6. Максименко С.Д. Загальна психологія. Видання 3-є, переробл. та доповн. К. : Центр учбової літератури, 2008. 256 с.
7. Малафіїк І. В. Дидактика новітньої школи: навч. посіб. Київ : Слово, 2015. 632 с.
8. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
9. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: Навчальне видання. К. : Каравела, 2011. 328 с.
10. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник. К. : Грамота, 2012. 504 с.
11. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
12. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 376 с.
13. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. Вид. третє, перероб. і допов. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2013. 230 с.
14. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. для студентів вищих пед. закладів освіти. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2003. 136 с.

Додаткові:

1. Іванюк Г.І., Мартиненко С.М. Педагогіка. Модуль «Основи педагогіки», «Теорія виховання» : навчальний посібник. К. : КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2006. 64 с.
2. Бібік Н.М., Вашуленко М.С., Мартиненко В.О. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія. К. : Педагогічна думка, 2014. 346 с.
3. Концепція Нова українська школа. [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf.

4. Мазоха Д. С. На шляху до педагогічної майстерності (Вступ до спеціальності) : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 168 с.
5. Мартиненко С. М., Хоружа Л. Л. Загальна педагогіка : навчальний посібник. К. : МАУП, 2002. 176 с.
6. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. заред. І.А. Зязюна. 2-ге вид., доп. і переробл. К. : Вища школа, 2004. 422 с.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti.
8. Савченко О. Я. Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра : посібник. К. : Педагогічна думка, 2014. 176 с.
9. Сухомлинський В.О. Сто порад учителеві. К.: Радянська школа, 1988. 304 с.